

З прийняттям нового Закону «Про судоустрій і статус суддів» в Україні почався новий етап судової реформи. Законом передбачено запровадження обов'язкової підготовки для суддів; обов'язок декларування доходів і видатків судді та його сім'ї; чіткий розмір заробітку судді; створено Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ, чим вирішено питання про самостійну касаційну інстанцію у цивільних і кримінальних справах; ліквідовано військові суди, а розгляд військових справ віднесено до компетенції загальних судів, що відповідає міжнародним стандартам незалежності суддів.

Значно вдосконалено процедуру притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності: створено можливості для кожного громадянина захистити себе від протиправних дій судді, відпрацьовано механізм розгляду дисциплінарної справи стосовно судді на засадах змагального правочинства з метою недопущення зловживання правом. Прокуратура позбавлена права ініціювати перед Вищою радою юстиції та Вищою кваліфікаційною комісією суддів України питання відповідальності суддів, які розглядали справи за її участю.

Суттєво скорочено терміни розгляду справ в апеляційній і касаційній інстанціях, апеляційні суди позбавлено повноважень відправляти справи на новий розгляд, а в адміністративному процесі запроваджено виклик у спосіб надсилання тексту повістки електронною поштою та факсимільним повідомленням, що дозволить прискорити судові процедури і збільшити можливості громадян для захисту своїх прав у суді.

Ці зміни були підтримані Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанською комісією). Водночас було висловлено низку зауважень і пропозицій. Задля приведення законодавства, передусім Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у відповідність до європейських стандартів протягом 2011 р. напрацьовано значний пакет змін до законодавства про судівництво, що має стати наступним етапом судової реформи. Схвалення цих змін Парламентом дозволить наблизити українське правосуддя до вимог справедливого суду.

У процесі проведення судової реформи особливу увагу приділено реалізації права на судовий захист тих громадян, які не можуть захистити свої законні інтереси через відсутність коштів на кваліфіковану правову допомогу. На розв'язання зазначеної проблеми спрямовані положення Закону України «Про безоплатну правову допомогу», які передбачають можливість надання правової допомоги адвокатами з оплатою їх послуг за рахунок держави.

На часі й посилення ролі Національної школи суддів у підготовці кадрів для судової системи. Згідно з європейськими стандартами спеціальну підготовку суддів має здійснювати автономна установа під контролем суддів (п. 66 Висновку N 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів «Судова рада на службі суспільства»). Сьогодні створено Національну школу суддів, яка забезпечує підвищення кваліфікації останніх. Однак первинну підготовку покладено на вищі навчальні заклади. Тому потрібно відкоригувати Закон України «Про судоустрій і статус суддів», наділивши повноваженнями щодо підготовки суддів лише Національну школу суддів, а не заклади освіти, підпорядковані виконавчій владі.

Щодо окремих питань правової реформи в Україні

Осадчий М.М., провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, заслужений юрист України

Сучасний етап розвитку суспільства проходить під девізом глобалізації. Це явище характеризується не лише масштабністю, що охоплює майже всі сфери суспільного життя, а й глибиною процесів, що відбуваються та змінюють світ. Постає питання, по-перше, наскільки право за цих умов здатне залишитися найефективнішим інструментом регулювання відносин (у чому виявляється інструментальна цінність права), по-друге: наскільки можливе збереження самобутності права, як найважливішого мірила справедливості і свободи у суспільстві (у чому виявляється власна цінність права). Також актуалізується питання про те, наскільки право може виявити і відобразити волю і потреби не тільки всього суспільства, а й кожної її верстви, класу, які формують його соціальну структуру і, нарешті, кожного індивіда (що відображає соціальну цінність права) [1, с.143].

Беззаперечно, побудова суверенної, демократичної, соціальної, правової держави є нашою безумовною метою, до якої ми прагнули всі роками, з моменту проголошення Акту

незалежності України. Проте, сказати, що ми цієї мети вже досягли, на превеликий жаль, не можемо. Адже, правова держава неможлива без чітко сформульованого законодавства, правового і справедливого суспільства, яке у нас ще не побудовано.

Очевидно, що в Україні не вибудовано чіткої системи законодавства, із-за чого праву не вистачає комплексності і координації. Саме тому, ми маємо бути свідомими того, що без підготовки концепції розвитку рецепції та координації законодавства, процес його розвитку, швидше за все, збереже риси деякої хаотичності і неорганізованості, що перешкоджатиме успішному здійсненню правової, а отже, і економічної реформи.

За таких умов, виникає потреба у здійсненні комплексу радикальних змін в правовій системі, для надання їй цивілізованого характеру і формування правових цінностей, в першу чергу конституційних.

Правова реформа повинна розглядатися як складова частина усього реформаторського процесу в Україні, оскільки вона має важливе значення, з одного боку, для стимулювання і легітимації усебічного розвитку, а з іншого - для підтримки рівноваги в державі і суспільстві. Більше того, вона є інструментом проведення необхідних реформ, знаходження балансу конкуруючих інтересів, оновлення і підтримки економіки і розвитку громадянського суспільства. [2, с.13].

Безумовно, вітчизняна правова система, до цього часу, несе на собі відбиток колишнього режиму, абсолютно протилежного ідеям правової держави. Тому, перехід до нового правового режиму, за нинішніх умов, пов'язаний із здійсненням радикальних змін, яких досягти можна тільки шляхом цілеспрямованої, продуманої, запланованої і довготривалої діяльності. Вона має розпочатись, насамперед, із визначення напрямів правової реформи, які мають базуватися на трьох основних компонентах правової системи. а саме: реформі законодавства; реформі правоохоронних, передусім судових органів та реформі правосвідомості громадян.

Між тим, реформа законодавства має забезпечити верховенство права. Перш за все, слід оновити законодавство, зокрема, зміст законів, щоб з їх допомогою забезпечити позитивні зміни.

Окрім цього, в карай необхідно надати законам правового характеру, у тому числі, з точки зору забезпечення реальних, а не декларативних прав та законних інтересів людини і громадянина. Реформа законодавства має припускати відміну застарілих правових норм, усунення прогалин в праві, прийняття нових нормативно-правових актів, що відповідатимуть сучасним соціально-економічним і політичним умовам.

Не менш важливо, під час реформування судових та правоохоронних органів, створити законодавчу основу для формування судових органів як незалежної і самостійної гілки влади, забезпечити правоохоронні органи висококваліфікованими кадрами, створити для них гідні соціально-економічні, матеріальні, побутові умови, налагодити партнерські відносини з населенням.

Слід зазначити, що реформа правосвідомості має здійснюватися, перш за все, на основі впровадження заходів правового виховання. Особливими завданнями в цій сфері має бути подолання правового нігілізму і підвищення рівня правової культури серед широких верст населення.

Враховуючи ту обставину, що правова реформа не може бути тільки узагальненням або запозиченням позитивного правового досвіду, що потрібні інновації в усіх сферах правової системи, доводиться визнати, що правова реформа в Україні не може бути «чисто» юридичною, вона має бути соціально-юридичною, такою, що охоплює економічні, соціальні, гуманітарні і власне правові аспекти розвитку громадського суспільства. Саме у виході за межі «юридичного поля» і переході на соціальний рівень бачиться гарантія успіху перетворень, що проводяться в Україні.

Список використаних джерел:

1. Безрух Х. Праворозуміння, розуміння права і правова система // Право України, - 2010.- № 4.- С. 143.
2. Тацій В.Я. Проблеми правового забезпечення інноваційного розвитку України: стан і перспективи // Вісник Академії правових наук України.- 2007.- № 1 (48).- С.13

Сучасні проблеми економічного розвитку України

Булик І.Л., викладач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук

Стан справ в економіці України сьогодні залишається вкрай складним. Українська економіка змушена долати наслідки планово-розподільної системи господарювання, її